

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (na střední škole)

Design vzdělávacího procesu
Obecná a oborová didaktika

Některé pojmy

INTEGRACE

- J. Průcha: *...přístupy a způsoby zapojení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol. Cílem je poskytnout i žákům s těžkými a trvalými zdravotními postiženími společnou zkušenost s jejich zdravými vrstevníky, a přitom respektovat jejich specifické potřeby.*
- Pohled směrem k diferenciaci a odborné diagnostice jednotlivých žáků s různými znevýhodněními
- Jedinci se pomůže se **začleněním do třídy a přizpůsobení se dané třídě (pasivnější pojetí)**
- **Výhody / nevýhody integrace žáků s SVP**

Výhody / nevýhody integrace žáků s SVP

Výhody integrace žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

- navazování kontaktu se zdravými žáky
- posilování demokratických hodnot, sociálního a kooperativního učení
- žák s handicapem se stává součástí třídy, školy a společnosti
- integrace ovlivňuje ostatní žáky třídy, odstraňuje předsudky a vytváří u žáků empatičtější vztah k okolí

Nevýhody integrace

- finanční náročnost a větší pracovní nasazení pedagogů
- žák má speciální potřeby, potřebuje různé speciální pomůcky, speciální přístup
- osobní asistent
- přírůstek administrativní práce

Je důležité zavádět integraci pouze tehdy, když jsou všechny podmínky integrace splněny a integrace se jeví jako prospěšná

Některé pojmy

INKLUZE

- Stav, kdy se člověk s postižením rodí do společnosti, která akceptuje jeho odlišnost a odlišnost každého svého člena / je normální být jiný a společnost se nad jinakostí vůbec nepozastavuje
- Poznání, že všechny děti mají nějaké dary nebo nadání, které mohou být přínosem pro ostatní, a jejich odlišnost obohacuje učení a vyučování
- **Cíl i metoda, jejíž pomocí vytvářejí učitelé ve třídě společenství, které si váží spolužáků s postižením a pomáhá jim, aby se cítili jistě a aby věděli, že ostatní přijímají je samé i jejich projevy**
- Filozofie, jejíž součástí je přesvědčení, že každý člověk získává tím, když se naučí lépe rozumět druhým a vážit si jich

Vztah pojmů integrace a inkluze

<http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/5-1-1-vymezeni-integrace-a-inkluze-ve-vzdelavacim-procesu.html>

Integrace	Inkluze
Zaměření na potřeby jedince s postižením	Zaměření na potřeby všech vzdělávaných
Expertizy specialistů	Expertizy běžných učitelů
Speciální intervence	Dobrá výuka pro všechny
Prospěch pro integrovaného studenta	Prospěch pro všechny studenty
Dílčí změna prostředí	Celková změna školy
Zaměření na vzdělávaného postiženého jedince	Zaměření na skupinu a školu
Speciální programy pro studenta s postižením	Celková strategie učitele
Hodnocení studenta expertem	Hodnocení učitelem, zaměření na vzdělávací faktory

Inkluzivní škola (dle Houšky)

Legislativa vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

ŠKOLSKÝ ZÁKON (zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)

- **§ 16 - Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami**
 - definice SVP
 - podmínky vzdělávání v preprimárním, primárním i sekundárním systému školství
 - úpravy tříd, skupin vzdělávání, asistent pedagoga
- **§ 16a - Poradenská pomoc školského poradenského zařízení**
- **§ 16b - Revize**
- **§ 17 - Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů**
- **§ 18 - Individuální vzdělávací plán**
- **§ 19 - Ministerstvo stanoví vyhláškou ...**

Viz <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>

Více viz např. <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-1-paragraf-18>

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Dle § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)

„(1) Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí **osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření**. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování **podpůrných opatření** školou a školským zařízením.“

Podpůrná opatření

- **Definována školským zákonem**
- **Podpora pro práci pedagoga se žákem** v situaci, že vzdělávání žáka v různé míře vyžaduje upravit průběh
- **Úpravy metod výuky, didaktické postupy a úpravy v kritériích hodnocení žáka, případně změny ve strategiích učení žáka**
- Různé stupně lze kombinovat
- Vedle organizace vzdělávání obsahují také speciální učebnice a pomůcky a kompenzační pomůcky
- Propojenost s asistentem pedagoga, osobním asistentem
- Cíl úprav:
 - **vyrovnávat podmínky** ke vzdělávání žáka, které mohou být ovlivněny mírnými problémy nebo závažnými obtížemi způsobenými nepřipraveností žáka na školu, odlišnými životními podmínkami a odlišným kulturním prostředím, ze kterého žák vstupuje do vzdělávání
 - početnou skupinu představují **žáci s nepříznivým aktuálním zdravotním stavem**, který může ovlivňovat vzdělávání žáků nebo zdravotní postižení žáka
- <http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni>
- <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/3-komu-jsou-podpurna-opatreni-urcena/3-1-stupne-podpurnych-opatreni/>

Podpůrná opatření ve ŠkZ

„(2) Podpůrná opatření spočívají v

- a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob^{11a}), Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,
- e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,
- f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,
- g) využití asistenta pedagoga,
- h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo
- i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.“

Podpůrná opatření - konkretizace

- Úprava metod a forem vzdělávání žáka
- Podpora školním poradenským pracovištěm
- Úprava obsahu vzdělávání a případně úprava výstupů ze vzdělávání u žáků, kde je tato úprava možná a nezbytná
- Organizace vzdělávání (organizace výuky, volnočasových aktivit, prostorového uspořádání, práce s délkou vyučovací hodiny, délka přestávky, počet žáků ve třídě nebo skupině...)
- IVP
- Personální podpora pro práci pedagoga – asistent pedagoga, další pedagogický pracovník, školní psycholog/školní speciální pedagog,
- Podpora pro žáka - tlumočnický do českého znakového jazyka, přepisovatel pro neslyšící, průvodce pro orientaci v prostoru, osobní asistent nebo přítomnost další osoby
- Metodická podpora v intenzivní podobě ze strany ŠPZ po dobu 6 měsíců v případech, kdy škola vzdělává žáka, jehož vzdělávání a nastavení podpůrných opatření vyžaduje těsnou spolupráci s odborníky ŠPZ
- Hodnocení žáka – školské zařízení doporučuje přesně, jak je třeba zohlednit specifika žákových obtíží v jeho hodnocení a sebehodnocení, jak pracovat s kritérii, s motivací a s postoji žáků ke vzdělávání

Stupně podpůrných opatření

„(3) Podpůrná opatření podle odstavce 2 se člení **do pěti stupňů podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti**. Podpůrná opatření různých druhů nebo stupňů lze kombinovat. Podpůrná opatření vyššího stupně lze použít, shledá-li školské poradenské zařízení, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, žáka nebo studenta nebo k průběhu a výsledkům poskytování dosavadních podpůrných opatření by podpůrná opatření nižšího stupně nepostačovala k naplňování vzdělávacích možností dítěte, žáka nebo studenta a k uplatnění jeho práva na vzdělávání. **Začlenění podpůrných opatření do jednotlivých stupňů stanoví prováděcí právní předpis.**“

Uplatnění podpůrných opatření

„(4) Podpůrná opatření **prvního stupně** uplatňuje škola nebo školské zařízení **i bez doporučení školského poradenského zařízení**. Podpůrná opatření **druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením školského poradenského zařízení**. Škola nebo školské zařízení může místo doporučeného podpůrného opatření přijmout po projednání s příslušným školským poradenským zařízením a s předchozím písemným informovaným souhlasem zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka jiné podpůrné opatření stejného stupně, pokud to neodporuje zájmu dítěte, žáka nebo studenta.“

„(5) **Podmínkou poskytování podpůrného opatření druhého až pátého stupně** školou nebo školským zařízením je vždy **předchozí písemný informovaný souhlas zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka**.“

Kdo rozhoduje o tom, že žák má SVP

- **Pedagogicko-psychologické poradny**
 - poskytují služby zejména v souvislosti se školním neúspěchem, výchovnými problémy, specifickými poruchami učení (obtíže se čtením, psaním, počítáním), specifickými poruchami chování (ADHD) a sociálním znevýhodněním.
- **Speciálně-pedagogická centra**
 - poskytují služby zejména dětem se zdravotním postižením a v některých případech také dětem se zdravotním znevýhodněním (zejména dětem s vnitřním postižením-dlouhodobá nemoc)
- **Střediska výchovné péče**
 - poskytují služby zaměřené zejména na výchovné problémy a poruchy chování

Žák s přiznaným uzpůsobením podmínek

- V souvislosti s maturitní zkouškou (MZ) u žáků se SVP termín „**žák s přiznaným uzpůsobením podmínek pro konání MZ**“
- **Žák s přiznaným uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky:** žák se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním, kterému je na základě jeho žádosti umožněno konat maturitní zkoušku za podmínek odpovídajících jeho (vzdělávacím) potřebám

Žák s přiznaným uzpůsobením podmínek (PUP) na střední škole s maturitou

- Uzpůsobení podmínek pro konání MZ ve většině případů ještě na základě „starých“ zpráv – vydaných do 31. 8. 2016
- **Žáci se specifickými poruchami učení a ostatní (SPU0)** – PUP pro dg. dyslexie, dysortografie, dysgrafie vč. kombinací, dyspraxie, NKS (dyslálie, dysartrie, balbuties, dysfázie), ADHD, ADD, dlouhodobou nemocnost (neurologické, psychiatrické, kardiologické, metabolické vady, aj.), PAS (SPC)
- Dyskalkulie – aktuálně není zohlednění pro dyskalkuliky – předpoklad, že si nevyberou M jako maturitní obor; metodika bude zpracována (MZ 2021)

Kategorizace žáků s přiznaným uzpůsobením podmínek + typy uzpůsobení

Kategorie:

1. Tělesné postižení
 2. Zrakové postižení
 3. Sluchové postižení
 4. Specifické poruchy učení a ostatní
- v každé kategorii navíc podskupiny specifikující uzpůsobení

Konkretizace uzpůsobení podmínek:

- Úprava prostředí
- Navýšení časového limitu
- Úpravy zkušební dokumentace
- Použití kompenzačních pomůcek
- Asistence
- Tlumočení

Klienti PPP

- **Od 1. 9. 2016 – žák se SVP = žák s potřebou podpůrných opatření (PO, 1.- 5. stupně)**
- SPUCH+ odlišné kulturní prostředí a jiné životní podmínky, v PPP nejčastěji:
 - 2. stupeň PO – mírné formy poruch a obtíží » nevyžaduje úpravy zkušební dokumentace, navýšení časového limitu, úprava prostředí, kompenzační pomůcky (=1. skupina PUP)
 - 3. stupeň PO – středně závažné až těžké formy SPUCH» vyžaduje úpravu zk. dokumentace, 50% navýšení časového limitu, úprava prostředí, kompenzační pom. (=2. skupina PUP)

PPP a žádosti o vystavení posudku PUP

- PPP (ŠPZ) vydává posudek **nejdříve 9 měsíců před termínem podání přihlášky k MZ** na základě platné PZ a žádosti zletilého žáka či zákonného zástupce
 - v jarním zkušebním období: od 1. března – žák podává přihlášku k MZ spolu s posudkem do 1. prosince
 - podzimní termíny od 1. 10.
 - **Platnost posudku je 18 měsíců od data vydání!**
 - Nejvhodnější doba přešetření (nikoliv prvovýšetření) – 2. pololetí 3. ročníku SŠ

Informace k posudkům PUP

- Posudek odevzdá žák ŘŠ spolu s přihláškou k MZ
- PUP jsou žákovi vždy přiznány na základě posudku ŠPZ z něhož vyplývá, že obtíže trvají déle než 1 rok!
- Žák nemusí úpravu podmínek využít (i selektivně) - odmítnutí žáka využít PUP je vhodné písemně ošetřit
- Trvají-li vzdělávací obtíže méně než rok nebo nastanou po odevzdání přihlášky k MZ, uzpůsobí ŘŠ podmínky po dohodě s ŠPZ (odborné nálezy)

Navržená opatření

- Předpoklad efektivity navržených uzpůsobení podmínek k MZ se opírá o to, že **žák je dosud ve výuce používal, je na ně zvyklý** (bezpečně zvládá obsluhu kompenzačních pomůcek, je zvyklý komunikovat s asistentem apod.)
- Pro pedagogy: sledovat na PZ navržený stupeň PUP a připravovat žáka v tomto režimu na MZ (didaktický test s vepisováním, psaní na PC,...)

Individuální vzdělávací plán

§ 18 Individuální vzdělávací plán

- Ředitel školy může s **písemným doporučením školského poradenského zařízení** povolit nezletilému žákovi se **speciálními vzdělávacími potřebami** nebo s **mimořádným nadáním** na **žádost jeho zákonného zástupce** a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním **na jeho žádost** vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu.
- Ve středním vzdělávání nebo vyšším odborném vzdělávání může ředitel školy povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných závažných důvodů.

Individuální vzdělávací plán (IVP)

- **Závazný dokument pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka**
- **Plán**, který se stanoví žákovi za podmínek podle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném **vzdělávání** (školský zákon) a vyhlášky 27/2016 Sb. o **vzdělávání** žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
- Slouží pro stanovení cílů výuky pro individuálně integrovaného žáka / žáka s hlubokým mentálním postižením / skupinově integrovaného žáka / žáka speciální školy
- Vytváří se podle:
 - ŠVP
 - Závěrů speciálně pedagogického vyšetření
 - Závěrů psychologického vyšetření ve školním poradenském pracovišti
 - Doporučení praktického lékaře ...
 - Vyjádření zákonného zástupce žáka / zletilého žáka
 - **Spolupráce na IVP**: školské poradenské zařízení/zákonný zástupce/zletilý žák

Individuální vzdělávací plán (IVP)

- Doplnován a upravován v průběhu celé školní docházky žáka podle jeho potřeb
- Školské poradenské zařízení 2x ročně vyhodnocuje dodržování definovaných postupů a opatření / poskytuje poradenskou podporu žákovi, škole i zákonným zástupcům
- **Podklad pro žádost o dotaci na zřízení pozice asistenta pedagoga ve třídě, kde se integrovaný žák se SVP vzdělává**

Individuální vzdělávací plán pro školní rok/....

Jméno žáka :

Datum narození :

Škola : ZŠ E. Valenty, Prostějov

Třída :

Vyšetření dne : 24.8.2011

Na základě diagnostického, kontrolního psychologického a speciálně pedagogického vyšetření bylo zjištěno, že v souladu s § 16 Zákona 561/2004 spadá žák do kategorie osob se speciálními vzdělávacími potřebami

- zdravotní postižení.

Výkony žáka v oblasti učení jsou ovlivňovány specifickou poruchou učení :

- částečně kompenzovaná dysortografie
 - lehčí stupeň dysgrafie
- specifickou poruchou chování**
- LMD – hypoaktivní typ

Platnost doporučení : do konce školní docházky

Doporučená forma speciálního vzdělávání žáka :

- individuální integrace v běžné třídě ZŠ, vzdělávání podle Individuálního vzdělávacího plánu (v souladu s Vyhláškou 73, ze dne 9.2. 2005, §3,§6)
- učební dokumenty: ŠVP – Naše škola, 1.9.2007
- důsledné uplatnění individuálního přístupu v souladu s § 16 Zákona 561/2004 odst.6
- individuální reedukační péče proškolené dys.asistentky

Doporučené pedagogické postupy ve vyučovacích předmětech :

Diktát:

- dítě píše pouze to, co stihne napsat – na tomto způsobu práce je dobré se předem dohodnout
- diktát připravit buď jako doplňovačku nebo psát jen polovinu diktátu
- poskytovat delší čas na kontrolu, sbírat jako posledním
- vynechat nebo omezit a pak tolerantně hodnotit časově limitované úkoly
- diktovat po kratších celcích, tempo diktování přizpůsobit pomalejším žákům
- ocenit snahu o zvládnutí a aplikaci pravopisných pravidel
- nehodnotit chyby z nedostatku času

Psaní

- zařazovat uvolňovací cviky
- diakritická znaménka doplňovat okamžitě
- nenutit k dlouhému opisování toho, co nestihlo napsat, nechat psát jen to nejdůležitější
- projevovat shovívavost při hodnocení písemného projevu, obzvlášť písmen tvarově podobných, nedokonalých tvarů a směrů písmen, jejich nestejně výšky a celkově snížené kvality písemného projevu

Ostatní předměty

- v písemných projevech volit takovou formu, aby stačila pouze krátká odpověď
- preferovat ústní formu zkoušení
- nenechávat psát dlouhé zápisy, zápisy v naukových předmětech nahradit tištěnou formou záznamu výkladu vyučujícího
- zkontrolovat pochopení zadání úkolu
- brát v úvahu, že dysgrafické děti mohou mít obtíže i ve výtvarné výchově, geometrii, pracovním vyučování atd.

Cizí jazyk

- vyzkoušet, zda bude dítěti vyhovovat sluchová cesta- tzn. zaměřit se na osvojení nejdůležitější slovní zásoby, větných a slovních spojení a frází pomocí sluchu, možnost využití magnetofonu, hlasitého předčítávání, využití diktafonu, PC
- nenutit k doslovným překladům
- jazyk často a opakovaně poslouchat
- zařazovat často písničky, říkadla, anekdoty apod.
- soustředit se na praktické využití jazyka
- čtení delších textů výrazně omezovat
- zaměřovat se na správnou výslovnost
- používat doplňování slov do vět
- využívat možnosti vypracování individuálního plánu

Speciálně pedagogická a psychologická péče :

Nápravu provádí dyslektická asistentka, která absolvovala základní kurz ke SPU.

Se žákem pracuje : dyslektická asistentka Markéta Talandová

Reedukační péče v době mimo vyučování v rozsahu 45 minut týdně :

Obsah individuální péče je třeba zaměřit na zdokonalení v oblasti:

- sluchové analýzy a syntézy (rozklad slov na hlásky a zpět, hranice slov ve větě, slovo-
slabika – písmeno)
- artikulační obratnost
- audiomotorické koordinace

- vizuomotorická koordinace
- slovní zásoba, vyjadřovací schopnosti
- grafomotoriky, hrubá i jemná motorika ruky
- pravopis s uplatněním spec.textů a metodických postupů
- procvičování a upevňování aktuálně probíraného učiva

Nezbytné kompenzační pomůcky, vybavení, učebnice, učební texty :

- pracovní listy s doplňovačkami
- stírací fólie, učebnice, texty k procvičování
- přehledy gramatických pravidel,slovníky, obrázkové materiály
- sešity s uvolňovacími cviky
- videokazety, audiokazety,zvukové čítanky
- počítačové výukové a reedukační programy

Návrh případného snížení počtu žáků ve třídě :

Není nutné.

Účast dalšího pedagogického pracovníka :

Není opodstatněná.

Předpoklad navýšení finančních prostředků :

Na mzdy požadujeme 700,- Kč, na pomůcky 300,- Kč. Celkem 1 000,- Kč.

Další důležité informace :

Nejsou.

Hodnocení žáka:

Rodiče nepožadují slovní hodnocení.

Spolupráce se zákonnými zástupci :

Tatínek byl seznámen s Individuálním vzdělávacím plánem prostřednictvím informovaného souhlasu.

Konzultant IVP : Mgr. Blanka Střiteská – spec.pedagog

Na vypracování IVP se podíleli : Mgr.Renata Páleníková, třídní učitelka

Mgr. Markéta Talandová, dyslektická asistentka

Mgr.Hana Lužná, výchovný poradce